

Starčevac u srcu i duši

Svojim šansonjerskim nastupima godinama i decenijama uveseljava mlade i stare ljubitelje boemske atmosfere, koja ga kao neizbežni deo pozitivne aure slepo prati u stopu. Prepoznatljiv zvuk gitare, jedinstvena baršunasta boja glasa, duboko iskreni osmeh i pogled prepun ljubavi i razumevanja za svet oko sebe kakav god on bio. Nenametljiv, tolerantan, pošten, širokogrud, saosećajan... Sve to jasno ukazuje da je ekskluzivni gost prepoznatljive rubrike tekućeg broja najstarijeg vojvođanskog seoskog glasila Željko Tođeraš Tođa, jedinstveni starčevačko-pančevački umetnik - gitarista i šansonjer.

Željko Tođeraš, rođen je 15. avgusta 1964. u Starčevu, tačnije u pančevačkoj bolnici, od majke Kosare i oca Koste. Od svoje devete godine živi u gradu, ali mu je ovde, u Ulici Vuka Karadžića 32, porodična kuća, u koju se rado i sve češće vraća. Nakon tri razreda starčevačke "donje" škole, seli se u Pančevo, u kom je, u "Zmajevoj" školi, završio preostalih pet razreda osnovnog obrazovanja. U "Borisovoj" je pohađao zajedničke osnovne, a u potom je nemerljiva znanja sticao u čuvenoj Petoj beogradskoj gimnaziji. Nakon toga, studirao je, i apsolvirao, filozofiju na istoimenom fakultetu Beogradskog univerziteta. Gitara mu je već uveliko bila hobi i, sve više, opredeljenje, da bi se, nakon odsluženja vojske, svim bićem posvetio tom plemenitom instrumentu. Otada traje njegova karijera profesionalnog muzičara, a za njim je bezbroj nastupa, od kojih i mnogi u Starčevu. U međuvremenu je stigao i da, sredinom devedesetih godina, predaje filozofiju u srednjoj hemijskoj školi. Kratko vreme proveo je radeći u jednoj sitoštampaniji i "Telekomu".

Kako je odrastao mali Tođa?

- Detinjstvo je bilo prelepo razdoblje mog života. Pored oca, podizali su me i majka i dečka, to jest baba LJubica i deda Stevan. Kasnije nam se pridružila i maćeha i, slobodno mogu da kažem, da sam imao dobre staraoce. Otac je bio pažljiv prema sestri i meni, ali zbog obaveza u "Azotari" i, potom u "Petrohemiji", nije imao previše vremena za nas, pa sam uglavnom odrastao uz majku i dečku, u prostranom dvorištu i velikoj bašti. Inače, čale je voleo da ima stvari koje niko nema, poput, u to vreme - televizora, zbog kog nam je dolazilo pola komšiluka, posebno kada boksuje Klej.

Igrarije i dečiji nestašluci...

- Napolju su me čekali neprelegledni šorovi, blato, prašina, ritovi, kanali... S društvom iz komšiluka, koje su činili Srba Deljanin, Steva Petrov Firka, Peca Živanović, Duja Kosanović, Jovica Pavlica..., gotovo celo leto provodio sam bosonog, igrao fudbal u "utrini", a u šumici takozvani kiš-kiš. To je tada bila prava topolova "džungla" i mi smo, kao hrabri Tarzani, u njenim najdubljim delovima pravili logore. Odlazili smo i na "milje", na koje su nas roditelji u početku nisu rado puštali, budući da je Dunav opasna reka. Stoga smo morali da nosimo rezervne kupaće gaće, koje smo skrivali po selu, a roditeljima prijavljivali da idemo na fudbal, iako smo zapravo odlazili na kupanje. Jednom prilikom, kada sam imao oko deset godina, preplivao sam

na drugu obalu Dunava, što je u tom periodu bilo ravno ludilu. Otac je to saznao, a ja sam ga lagao, pa sam, bez obzira na to što sam u društvu ispao heroj, dobio najstrašnije batine u životu. Naravno, bilo je i uobičajenog "posećivanja" tuđih trešanja. Tako smo vraćajući se, baš s "milja", pohodili usputni voćnjak. Međutim, gazde su nas ubrzo pojurile, a mi smo prilikom bekstva naleteli na septičku jamu, u koju sam upao do pojasa. Pritom smo svi dobili teške stomachne probleme, jer je voće izgleda bilo prskano. Trešnjama i kajsijama sladili smo se i u porti, po dopuštenju popa Bratića, divnog čoveka i posvećenog sveštenika, koji je umeo i da nas prekori kada bismo se ponekad uspentrali previsoko na drvo. Vašari za Panteleju su za nas bili čarobni. Oko crkve smo provodili ne samo tih nekoliko slavskih dana, već i učestvovali u pripremama i rasčišćavanju.

Odnos prema okruženju...

- Obožavao sam ribolov i pecao svakodnevno, uglavnom, na kanalima prema Dunavu. Jednom prilikom sam prolazeći pokraj kanala, ispod "velikog sokaka", naišao na nemilu scenu - u pravom naftnom mulju gušila se masa šarana i amura. To sam doživeo kao neku strašnu ekološku katastrofu i bez razmišljanja uletao u zagađeni kanal i spasavao nesrećne ribe. Trpao sam ih u kese i, uz suze, biciklom prenosio u susedni čistiji kanal! Ponovio sam tu "opreaciju" bezbroj puta i tako sačuvao u životu preko sto kapitalaca... Razmišljao sam samo o tome kako će, ako im ne pomognem, kanali ostati bez tih divnih stvorenja.

"Donja" škola...

- U tom isturenom odeljenju osnovne škole proveo sam, možda, i najbezbriznijih sedam godina u životu. Kažem sedam, jer sam pored tri razreda, još rekordne četiri godine odlazio u zabavište. Majka i dečka su tamo radila kao pomoćno osoblje, pa sam, kada je sestra krenula u zabavište, "preko veze" i ja uspeo da se ubacim. Svetlana Dragojerac mi je bila prva učiteljica, a kasnije je odeljenje preuzela Milijana Madić. Bio sam dobar đak i najviše se isticao sluhom. Voleo sam muziku iz ruskih bajkolikih filmova, a posebno mi se urezala u sećanje pesma iz nekog laponskog ostvarenja. Sport mi je, takođe, išao od ruke. "Donja" škola me asocira na veliko dvorište, fudbalicu i obilje kamilice koja je u ta, u svakom smislu, zdrava vremena bujala na sve strane. Ulice su se žutele od tog lekovitog bilja, a na njega hladovinu su bacale pozamašne krošnje dudova. Veliki deo nastave proveli smo napolju, u nekoj vrsti škole u prirodi, iako to tada zvanično nije ni postojalo.

Selidba u grad...

- Kada sam napuštao Starčevo i opraštao se sa svojim odeljenjem, organizovan mi je ispraćaj baš kao da, u najmanju ruku, odlazim na kraj sveta. S terase svoje nove zgrade čežljivo sam gledao u pravcu svog omiljenog mesta, svakog bogovetnog dana odlazio kod babe i dede i veoma često obilazio staro društvo. Prvih pola godine bilo mi je veoma teško, mislio sam da se nešto važno prekida, a u stvari život u gradu donosio mi je početak nečeg sasvim novog i kreativnog.

Mladost...

- Bio sam veoma talentovan za fudbal i od petog razreda trenirao u "Dinamu", nekih pet godina. Bio je to dobar sastav, osvojili smo i prvenstvo Vojvodine u svom uzrastu. Naš trener bio je čika Đurka Pap, odličan pedagog, od kog se svašta moglo naučiti. Igrao beka, pa zadnjeg veznog, pa prednjeg veznog, čak pomalo i levo krilo. Glavne odlike su mi bile marljivost i

upornost, imao sma bezbroj dobrih dodavanja, presinga i dobrih rešenja u momentu. Ali, kako sam ulazio u pubertet sve više me je interesovala urbana kultura i, naravno, gitara. U tom pogledu neku osnovnu kulturu nosim iz kuće, u kojoj su se uvek slušala kvalitetna starogradska i narodna muzika, ali i mnogo popularnih šlagera. Međutim, sve više prostora uz mom životu dobijalo je slušanje rokenrola preko radija, a nicali su i brojne gitarijade po gradu i okolini. Gledajući ih, shvatio sam koliko je sve to lepo, pa sam počeo stidljivo da učim gitaru, nešto preko knjiga, a nešto više od jednog jako inspirativnog učitelja, koji me je za godinu dana uveo u mnogo tajni. Tako sam da prestao treniram fudbal i posvetio se sviranju.

Gitara...

- Gitara je bila čudesna promena u mom životu. Danonoćno sam vežbao i "krao" zanat od boljih. Posećivao sam i odlične svirke u diskoteci Doma kulture u kom su mnogi nastupali -od lokalnog sastava "Sudar", do zvezda poput Točka, Zlatka Manojlovića ili "Ju grupe". U određenim periodima bio je bolji provod u Starčevu, nego u gradu. Gitarijade kasnih sedamdeetih bile su posebna priča, održavane su Mesnoj zajednici Centar i Studentskom, a dobre svirke mogle su se čuti i u klubu "Golf". Uhvatio sam i nešto zlatnog perioda džez-kluba. Tvrdim da je Pančevo u to vreme bila odlična sredina za muzičko uzdizanje.

I, opet, muzika...

- Kada sam upisao Petu beogradsku gimnaziju počinje najberićetniji deo odrastanja i mladalačkog zanosa vezanog za urbanu kulturu. Početak osamdestih bio je najbolji period u tom pogledu na ovim prosotrima. Svakog vikenda mogla se videti poneka odlična svirka - od "Azre" preko "Buldožera" do grupe "Leb i sol". I obrazovanje koje sam sticao u gimnaziji bilo je izuzetno, pa je logičan sled bilo je studiranje na Filozofskom fakultetu. Sve više sam svirao na žurkama, čak i u "Skadarliji". Širio sam i dijaazon znanja, ušao i vode džeza i krajem osamdesetih bio deo sastava "Vajfert", koji je negovao evergrin. Imali smo i neobičan zvuk sačinjen od violina, dve gitare, basa i pevanja u četiri glasa. S početkom krize otišli smo u Grčku, gde smo doživeli posebnu epopeju. Bili smo locirani u Paraliji, ali nisu izostale svirke ni ostatku kontinentalne Grčke, preko Verije, Volosa, Parge, pa sve do Atine. Svirali smo svetske evergrin hitove i bili veoma dobro prihvaćeni, gostovali na raznim mestima, čak i na nekim televizijama.

Svirke u Starčevu...

- Po povratku sam počeo da sviram po gradskim klubovima, u različitim formacijama, a sve češće solo. U svakom slučaju muzika je na mene uticala na razne načine, čak i terapijski, pa sam zahvaljujući njoj u tim teškim vremenima ostao normalan. Svirao sam od peščara do močvara i od "Hajata" do cigan-mala. Neretko sam nastupao i Starčevu u raznim lokalima, na "Danima druženja".... Osnivanjem Kreativnog kulturnog kluba, kao član, jedan sam od prvih koji je muzicirao u tom prostoru u kojim su u narednim godinama prodefilovale brojne poznate ličnosti. Jedan sam od osnivača i organizatora Festivala akustične gitare "Gašini akordi", koji upravo slavi desetogodišnjicu. Nisam sujetan, voleo bih da manifestacija nadživi i nas, pa da je "vuku" Tamara, Ješa, Nikola, Smiljka, Mitrana, Miljan...

Starčevo, danas?

- Izuzev što sam za Starčevo vezan "pupčanom vrpcom" i porodičnom kućom i time što ću mu se, pre ili kasnije, u potpunosti vratiti, mogu da budem ponosan, jer je moje rodno mesto u

poslednjih petnaestak godina vidno napredovalo u svakom pogledu. To, posebno, važi za moju branšu - kulturu, čemu u prilog govori ogroman broj sadržaja i prestižnih manifestacija, kao što festivali tambure i gitare, "Eks Ju rok fest", "Dani druženja"...

Tako govori ovaj Starčevac u srcu i duši, a sugrađanima poručuje sledeće:

- Ako je postojala neolitska kultura, red je da postoji i moderna starčevačka! Oko toga treba svi da se pojedinačno i kolektivno svojski potrudimo!